

“Bedrijven hebben ‘goesting’ om de eerste stappen te zetten”

Tal van bedrijven zetten de stap naar circulaire economie. Dat doen ze door hun product te veranderen, anders naar de keten te kijken of hun producten als diensten aan te bieden. Een van de knelpunten is de investeringsbereidheid, zeggen zowel Brigitte Mouligneau (Vlaanderen Circulair) als Katelijne Norga (Susanova).

“De circulaire economie is geen doel op zich, maar een nieuwe aanpak om een meer duurzame economie en samenleving te bereiken”, steekt Brigitte Mouligneau, transitie-manager van Vlaanderen Circulair, van wal. Vlaanderen Circulair is een partnerschap van bedrijven, overheden, het middenveld en de kenniswereld. “De circulaire economie is een antwoord op de klimaatdoelstellingen en op de duurzaamheidsafspraken van de Sustainable Development Goals (SDG). Essentieel is ervoor zorgen dat we niet al onze hulpbronnen uitputten. Het gaat over besparen op het vlak van grondstoffen, energie, water, natuur en voedsel. Hiervoor passen we diverse strategieën toe: de deeleconomie, inzetten op recyclage en hergebruik, of ecodesign toepassen in producten en diensten zodat ze niet alleen minder verbruiken, maar zodat ook de levensduur ervan verlengd wordt.”

“We produceren veel plastic, maar daardoor hebben we ook een groot potentieel om over te stappen naar recyclage.”
(Brigitte Mouligneau)

Kateljine Norga, hoofdredacteur en uitgever van Susanova, een mediaplatform voor de groene economie in Vlaanderen, is het daar volledig mee eens. Volgens haar staat het circulaire in dienst van de duurzaamheid. “We willen komen tot gesloten kringlopen. Om even de advocaat van de duivel te spelen: een bedrijf kan circulair zijn zonder duurzaam te zijn. Een extreem voorbeeld: een onethische sector, zoals de wapen-

industrie, kan materialen recycleren, maar is daarom nog niet duurzaam.”

Tijd voor actie

Hoe ver staan bedrijven in Vlaanderen al op het vlak van circulaire economie?

Brigitte Mouligneau: “De voorbije jaren hebben we veel geïnvesteerd in het sensibiliseren van bedrijven, via talloze lezingen op conferenties en het

organiseren van bootcamps en trainingen voor verschillende sectoren. We zijn voorbij de eerste fase van sensibiliseren. Je voelt dat de bedrijven echt de goesting hebben om dit aan te pakken. Ze vragen naar de juiste tools en instrumenten om bijvoorbeeld de levensduur van gebouwen en materialen te verlengen. Mensen die actie ondernemen, hebben we nu nodig. Zelf hebben we enkele succesvolle 'Green Deal'-netwerken gelanceerd, bijvoorbeeld op het vlak van aankoop. Aankopers van producten vragen nu meer circulaire oplossingen. Wanneer grote aankopers, zoals het Vlaams Facilitair Bedrijf, overtuigd zijn om circulaire meubelen te kopen, dan veroorzaakt dat een enorme schok op de markt. Zo'n 'Green Deal'-net-

werk is er ook voor de bouwsector. Ongeveer driehonderd organisaties hebben de stap al gezet. We experimenteren en bekijken samen de knelpunten en de systemische fouten, zodat circulair bouwen de standaard kan worden. Hoe worden materialen en infrastructuur beter (her)gebruikt? Moet alles in het gebouw aangekocht worden of werken we beter met product-dienstsysteem (*pay-per-use*, lease/servicecontracten)? Nu komt het erop aan om de leerlessen goed te capteren, te kijken naar de best practices, hoe zij het hebben aangepakt en welke tools en instrumenten ze daarvoor nodig hadden. Er komen heel wat projectvoorstellen binnen die gericht zijn op de scholenbouw, sociale huisvesting en de gewone woningmarkt. Dat is bemoedigend."

“Je ziet echt bedrijven opstaan die de circulaire economie aangrijpen als een kans, van start-ups tot multinationals.”
(Katelijne Norga)

Katelijne Norga: “Toch blijft het belangrijk om bedrijven te sensibiliseren. Er gebeurt veel meer dan organisaties beseffen. Het uitwisselen van kennis is essentieel en dat mag niet alleen binnen de muren van de pionierende ondernemingen gebeuren. We zien heel wat boeiende initiatieven, bijvoorbeeld in de bouwsector die voor de grootste afvalstroom zorgt. Maar ook in andere sectoren staat de circulaire economie steeds hoger op de agenda. Je ziet echt bedrijven opstaan die de circulaire economie aangrijpen als een kans, van start-ups tot multinationals. Staalreus ArcelorMittal bijvoorbeeld bouwt in Gent een installatie om de koolstof uit hun rookgassen om te vormen tot bio-ethanol dat, ter vervanging van fossiele grondstoffen, gebruikt kan worden om plastics te maken. De Antwerpse start-up Yuma Labs lanceerde deze zomer een collectie zonnebrillen die op het einde van hun leven volledig gedemonteerd kunnen worden en gerecycleerd worden tot nieuwe zonnebrillen.”

Brigitte Mouligneau: “Binnen de Vlaamse regering maken we werkagenda's voor diverse sectoren. Denk bijvoorbeeld

Kateljine Norga (hoofdredacteur en uitgever Susanova)

aan de waterkringloop: hoe kunnen we maximaal het goede water hergebruiken of materialen uit het water recupereren? Ook in de chemie- en kunststofsector is er nog een lange weg af te leggen. Door die werkagenda's op te starten, zie ik dat ook andere sectoren willen meestappen, zoals de chemie-, de voedings- en de textielsector of de sector van de elektrische apparaten."

Welke stappen zetten bedrijven het best als ze willen deelnemen aan de circulaire economie?

Kateljine Norga: "Wat een bedrijf kan en moet doen, hangt af van wat het vandaag al doet. Umicore bijvoorbeeld is een pionier in circulaire economie. Het klassieke bedrijf uit de mijnbouwindustrie heeft zich op een bepaald moment geheroriënteerd naar het recycleren van metalen uit elektronisch afval. Door die disruptieve stap heeft het bedrijf zichzelf opnieuw uitgevonden. Maar het moet niet altijd zo'n fundamentele verandering van het product of van de core-business van het bedrijf zijn. Het kan ook door andere samenwerkingen op te zetten met partners, materialen en andere impacts op het niveau van de keten te bekijken, grondstoffen te delen of energie uit te wisselen. Tijdens het ETION Forum 2020 waren ook enkele voorbeelden te horen van product-dienstsysteem, zoals *heating as*

a service en *light as a service*. Het product vervangen door een dienst is ook een manier om minder grondstoffen te gebruiken en meer circulair te worden."

Brigitte Mouligneau: "Het grote voordeel van die product-dienstsysteem is dat je als producent verantwoordelijk blijft voor de kwaliteit van je product. Automatisch zorgt dit voor een langere levensduur en een kwaliteitsvoller product, dat goed te onderhouden en te herstellen is. In de deeleconomie zie je soms nog foute voorbeelden, denk maar aan de eerste autopeds in de steden. De aanbieders daarvan kijken nu

naar betere materialen met een langere levensduur. Dan krijg je de juiste aanbiedingen."

Brigitte Mouligneau: "Doen is de belangrijkste stap, maar overstappen naar een circulaire economie doe je niet zomaar. Analyseer je productie en producten. Zijn ze op termijn nog duurzaam? Blijven de grondstoffen

voorrudig en betaalbaar? Er zijn unieke kansen in de circulaire economie, in de chemische sector bijvoorbeeld. We produceren veel plastic, maar daardoor hebben we ook een groot potentieel om over te stappen naar recycling. We kunnen een fantastische recycling hub worden. Maar dan moeten we mensen ruimte geven om daarop te innoveren en vanuit die experimenten te leren. Daarnaast is het belangrijk om samen te werken met anderen om die kringloop te sluiten. Neem deel aan kennisnetwerken, in binnen- en buitenland. Dus doen, experimenteren, van elkaar leren en opschalen. We moeten de nodige stappen zetten om de knelpunten weg te werken, hefboomen te creëren en de juiste investeringen te doen, om echt die omslag te maken."

Nood aan financiering

Welke hindernissen of knelpunten ziet u?

Kateljine Norga: "Een van de knelpunten is de investeringsbereidheid en fi-

nanciering. Bedrijven moeten zelf innoveren en daarin ook investeren. Zij die dat doen, zijn beter gewapend voor de toekomst. En bedrijven met een duurzame toekomstvisie zullen ook makkelijker toegang krijgen tot leningen en andere financiële diensten. Die trend zie je nu al. Aan de andere kant vind ik dat de overheid ook een belangrijke rol van regisseur en facilitator heeft. Bedrijven

“Staalreus ArcelorMittal bijvoorbeeld bouwt een installatie om de koolstof uit hun rookgassen om te vormen tot bio-ethanol dat gebruikt kan worden voor plastics.”
(Katelijne Norga)

zetten sterk in op kennisdeling, ketenbenadering, uitwisselen van innovaties en een sectorgerichte aanpak, maar de overheid moet voor geld zorgen. Europa stelt met de Green Deal 1.800 miljard euro ter beschikking. De circulaire economie moet ook daarvan genieten.

Brigitte Mouligneau
(transitiemanager Vlaanderen Circulair)

Wat het beleid kan teweegbrengen, illustreert het verhaal van Loop Industries. Recent maakte dit Amerikaanse technologiebedrijf bekend dat het samen met afvalverwerkingsbedrijf Suez een nieuwe fabriek in Europa gaat bouwen voor de 'oneindige' recyclage van PET-flessen. Dat is het rechtstreekse gevolg van het Europese beleid om *single use plastic* te bannen. Wanneer de overheid een sterk signaal geeft met een stimulerend beleid — en zelf geld in de transitie pompt — zal dit ook het bedrijfsleven meetrokken. In Vlaanderen en België is er momenteel geen uitzicht op een ambitieus klimaatbeleid en loopt het creëren van kansen voor het bedrijfsleven voor een groot stuk achter. Het bedrijfsleven zit echt te wachten op

een signaal, met daaraan gekoppeld de nodige middelen.”

Brigitte Mouligneau: “We moeten inderdaad een duidelijk signaal geven dat Vlaanderen zal investeren, via subsidies of in het opschalen van bedrijven

maatdoelen te halen. Ook steeds meer bedrijven zijn ervoor gewonnen. Het zal geen gemakkelijk verhaal worden, maar door de taks kunnen bepaalde zaken gemobiliseerd worden. In Australië bijvoorbeeld hebben ze in 2012 een CO2-taks ingevoerd. Als gevolg

“Het zijn soms die eerste percentages recyclaten in hun producten die bedrijven ervan overtuigen dat het ook lukt en hen doet beslissen om zelf verder te gaan.”
(Brigitte Mouligneau)

die de eerste stap al gezet hebben. Dan kunnen we ook Europese middelen aantrekken. We hebben genoeg innovatiekracht en veerkracht, zowel in onze bedrijven als in onze overheden, maar we moeten durven zeggen: hierop zetten we in en hierin gaan we middelen en mensen investeren. Pas dan kunnen we het verschil maken. Het is aan de overheid om soms ook in te grijpen via regelgeving.

Brigitte Mouligneau: “Een van de knelpunten is dat we te veel denken aan het financieren van één bedrijf. Bij circulaire economie werk je in een keten. Om de cirkel rond te krijgen, moet je nadenken over de logistiek, de recyclagecapaciteit, de eerste producenten en de gebruikers. De hele waardeketen moet meegenomen worden en dat is moeilijk te financieren. De verantwoordelijkheid kun je niet bij één sector of een deel van de industrie leggen, want alle schakels van de productketen zijn met elkaar verbonden. We merken ook dat de financiële wereld weinig risico's durft te nemen. Circulaire initiatieven moeten het vaak doen met *business angels* omdat de klassieke banken niet altijd mee zijn.”

Katelijne Norga: “Dat ondersteuningsbeleid is belangrijk, maar intussen zijn ook veel analisten het erover eens dat een CO2-taks de goedkoopste en meest efficiënte manier is om de kli-

daarvan zijn de CO2-emissies gedaald. Onder politieke druk is die taks weer afgevoerd en gingen de emissies ook weer omhoog. Zweden, een van de weinige Europese landen dat erin slaagt om de engagementen voor het Klimaatakkoord te leveren, heeft onder meer een CO2-taks.”

Brigitte Mouligneau: “Er zijn nog andere maatregelen die je kunt nemen. Door de regelgeving aan te passen, kun je de keuze voor bepaalde producten stimuleren. Als we in het kader van productnormering zeggen dat een bepaald percentage van je materialen uit recyclaten moet bestaan, dan geeft dat de circulaire sector een boost. Het zijn soms die eerste percentages recyclaten in hun producten die bedrijven ervan overtuigen dat het ook lukt en hen doet beslissen om zelf verder te gaan. Die eerste stappen moeten we in de productnormering krijgen. Dat vraagt niet alleen federaal, maar ook Europees overleg. Je moet voor een *level playing field* zorgen, zodat onze bedrijven niet zwaarder behandeld worden dan in andere landen. Anders bereiken we niet wat we willen bereiken. De Europese regelgeving zal hier essentieel zijn.”

Tekst: Melanie De Vrieze | Foto's: Johan Martens (Norga) en Jan Locus (Mouligneau)